

EVLENİLECEK KADIN VE EVLENİLECEK ERKEK KİMDİR SORUSUNA ETKİLEŞİMSSEL BİR YANIT: ÜYELİK KÜMELEME ÇÖZÜMLEMESİ

Hatice Ergül¹

Hacettepe Üniversitesi

Öz: Bu makale izleyicilerin ‘evlilik kadını’ ve ‘evlilik erkeği’ olarak nitelendirdikleri toplumsal ulamların etkileşim içinde konuşma esnasında yeniden yapılandırılmasını ve pekiştirilmesini incelemektedir. Bu çalışmada kullanılan bütüncü Türkiye’de son on yılda çok popülerlik kazanmış olan evlilik programlarını izlemekte olan Türk kadınlarının video kayıt altına alınmış etkileşimlerinden oluşmaktadır. Üyelik Ulamla Çözümlemesi (ÜÜÇ) etkileşimde kullanılan dil ve toplumsal ulamlar arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması için kullanılmıştır. Konuşma Çözümlemesi yöntemiyle aynı budun yöntembilim ilkelerine bağlı kalan ÜÜÇ yöntemi toplumsal ulamların etkileşim içinde empirik bir şekilde incelenebilmesine olanak sağlar. Yapılan çözümlemelerde. izleyicilerin televizyon izleme esnasında toplumsal ulamları özellikle yapıları değerlendirmelerle yeniden yapılandığı görüyoruz. ‘Evlilik kadını ve ‘evlilik erkeği’ ulamlarını yapılandırırken izleyicilerin Schegloff (1991)’un daha önce belirttiği ÜÜÇ yönteminin iki önemli özelliği: 1) ulamlara bağlı etkinlikler ve 2) dış etmenlere karşı kendini koruma eğilimi yapılan çözümlemelerde ‘evlilik erkeği’ ve ‘evlilik kadını’ ulamlarına bağlı olarak gösterilmiştir.

¹ Hacettepe Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, İngiliz Dili Eğitimi ABD, hatice.ergul@icloud.com
Makale gönderim tarihi: 9 Haziran 2015; Kabul tarihi: 3 Kasım 2015

Anahtar Sözcükler: *Üyelik ulamlama çözümlemesi, evlilik programları, toplumsal ulamlar*

AN INTERACTIONAL INVESTIGATION OF 'MARRIAGE WOMEN' AND 'MARRIAGE MEN': MEMBERSHIP CATEGORISATION ANALYSIS

Abstract: This article examines the co-construction and perpetuation of social categories 'marriage men' and 'marriage women' in talk-in-interaction. It draws on a corpus of video-recorded interaction among female Turkish participants while they are watching marriage shows, which have become very popular in Turkish media in the last decade. This study adopts a Membership Categorization Analysis approach to analyze interactional data to investigate the relationship between language and social categories. By adhering to the same ethnomethodological principles as Conversation Analysis, MCA provides the researchers with methodological tools to examine construction of social categories in an empirically robust way. During TV watching, the viewers do categorial work through assessment sequences. They assess the participants on the show in terms of their membership to 'marriage men' and 'marriage women' categories. Two facets of MCA suggested by Schegloff (1991): 1) category-bound activities, and 2) being protected against induction have been demonstrated in relation to 'marriage men' and 'marriage women' categories.

Keywords: *membership categorisation analysis, marriage shows, social categories*

1. GİRİŞ

Evlilik programları 2000'lerin başından beri Türkiye ana akım medyasında geniş bir yer bulmuş ve toplumun pek çok kesiminde, farklı yaş grupları ve farklı sosyal statüdeki geniş kitleler arasında popülerlik kazanmıştır. Bu çalışma için izleyiciler evlilik programlarını kendi ev ortamlarında izlerken video kayıt altına alınmıştır. Kayıtlarda yer alan ve doğal gelişen etkileşimler, konuşma çözümlemesiyle aynı ilkelere bağlı kalan ve yine Harvey Sacks tarafından 1960larda geliştirilen üyelik ulamlama çözümlemesi (ÜÜÇ) kullanılarak incelenmiştir. Üyelik ulamlama çözümlemesinin nasıl yapılacağını tartışan ve bu çözümleme yöntemini kullanan bazı çalışmalar olsa da (Örn: Baker, 2000; Hester ve Eglin, 1997;

Silverman, 1998, 2001, 2012; Stokoe, 2012a, 2012b; Whitehead, 2012) pek çok araştırmacı için ÜÜÇ halen konuşma çözümlemesinin içinde yer alan bir yöntem olarak görülmektedir. Son yıllardaki bazı çalışmalarla birlikte, ÜÜÇ, konuşma çözümlemesi ile aynı ilkeleri paylaşan fakat toplumsal ulamlar üzerine odaklanmış bağımsız bir yöntem olarak gelişmektedir.

Bu çalışmada ÜÜÇ yöntemi kullanılarak yapılan çözümlemeler, izleyicilerin etkileşiminde çok farklı toplumsal ulamları kullandıklarını göstermektedir. Evlilik programı bağlamında gerçekleşen bu etkileşimlerde en yaygın olarak kullanılan toplumsal ulamlar ise toplumsal cinsiyetle bağlantılı olanlardır (Örn: kadın, erkek, dul, bekar). Toplumsal cinsiyetle ilgili daha geniş kapsamlı bu ulamlara ek olarak, izleyicilerin etkileşimi esnasında ve bu etkileşim yoluyla 'evlilik kadını' ve 'evlilik erkeği' olarak tanımladıkları iki farklı ulamın kullanımı da gösterilebilir olarak açığa çıkmıştır. Bu ulamlamalar, katılımcıların evlilik maksatlı eş olarak seçilebilirliği ile bağlantılıdır. Yapılan çözümlemelerde, izleyicilerin ekranda gördükleri bir katılımcının evlilik kadını ve evlilik erkeği ulamlarına üyeliklerini nasıl değerlendirdiklerini ve aynı zamanda bu ulamları nasıl yapılandırdıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma için kullanılan ÜÜÇ yöntemini daha ayrıntılı olarak tartışmadan önce, bu yöntemin ve aynı zamanda bu çalışmanın katkı sağlayacağı toplumsal cinsiyet ve dil üzerine yapılmış olan çalışmaların tarihçesini kısaca hatırlamak yararlı olacaktır.

2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE DİL

Toplumsal cinsiyet ve dil arasındaki ilişki, 1970'lerden itibaren dilbilim, toplumbilim, ruhbilim, insanbilim ve iletişim gibi farklı alanlarda incelenen disiplinlerarası bir konu olmuştur.

Bu alanda yapılmış olan çalışmalar, kullandıkları çözümleme yöntemleri, toplumsal cinsiyet ve dil arasındaki ilişki hakkındaki varsayımları ve yaklaşımlarına dayanarak iki başlık altında incelenebilir: 1) dilde cinsiyet farklılıkları çalışmaları ve 2) toplumsal cinsiyetin yapılandırılması çalışmaları.

Cinsiyet farklılıkları yaklaşımı çerçevesinde incelenen temel

konulardan ilki, cinsiyetçiliğin dilde nasıl ortaya çıktığına odaklanır. Bu alanda yapılan çalışmalar kadın ve erkeğin dilde nasıl temsil edildiğini inceler (Örn. Spender, 1980). Dilde cinsiyet farklılığı yaklaşımında ele alınan bir diğer konu ise, kadın ve erkeğin dil kullanımında görülen farklılıkları ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu alanda yapılan çalışmalar, kadın ve erkeğin konuşma ve etkileşim kurmalarında farklılıklar olup olmadığı ve eğer varsa bu farklılıkların nereden kaynaklandığını inceler (Fishman, 1983, Lakoff, 1975, Tannen, 1991).

Dil kullanımında kadın ve erkek arasındaki farklılıklara odaklanan çalışmalar toplumsal cinsiyet algısındaki esaslı yaklaşımı pekiştirdiği için eleştirilmiştir. Bu çalışmalar, toplumsal cinsiyeti, kişinin doğumu itibarıyla biyolojik olarak tanımlanmış doğal bir ulam varsayar. Bu yaklaşıma göre, kişinin eylemlerinin belirlenmesinde *cinsiyet* bağımsız bir değişkendir (Örn. Uchida, 1992). Bu çalışmalar toplumsal cinsiyet ulamlarını araştırmacının daha önceden sahip olduğu varsayımlara göre değerlendirir ve bu toplumsal cinsiyetin ilgili olmadığı durumlarda bile, araştırmacının verisine toplumsal cinsiyet gözlüğü takarak yaklaşmasına neden olabilir (Jefferson, 2004). Dil ve dil kullanımını cinsiyet farklılıklarıyla açıklamaya ve doğrudan bağlantılandırmaya çalışan esaslı araştırmalar, toplumsal cinsiyet ulamlarını önceden belirlenmiş ve sabit varsaymakta ve bu nedenle feminist araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir.

1990'lerden itibaren sosyal-yapısalcı araştırmacılar, esaslı bakış açısını benimseyen ve pekiştiren dilde farklılık yaklaşımının aksine, toplumsal cinsiyetin dil aracılığıyla nasıl yapılandırıldığını araştırmaya başladılar (Edley ve Wetherall, 1997). Bu yaklaşıma göre toplumsal cinsiyet, önceden belirlenmiş, değiştirilmez bir ulam olarak görülmez. Sosyal-yapısalcı araştırmacılar, toplumsal cinsiyetin kişiler arası etkileşim esnasında ve etkileşim yoluyla açığa çıktığını ve oluşturulduğunu iddia ederler. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar toplumsal cinsiyetin nasıl açığa çıktığını ve yapılandırıldığını araştırır (Örn. Cameron, 1999, Kitzinger, 2000, Speer, 2005, Speer ve Stokoe, 2011, Weatherall, 2002). Bu yaklaşımda cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, kişinin sahip olduğu şeyler olarak görülmekten çıkmış ve kişinin yaptığı / oluşturduğu şeyler olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Böylelikle 'kadınlar şu şekilde konuşur' ve 'erkekler şu şekilde konuşur' gibi esaslı bakış açısından

farklı olarak, toplumsal cinsiyetin etkileşimde ve etkileşim yoluyla gerçekleştirilmesi önem kazanır (Kessler ve McKenna, 1978).

Toplumsal cinsiyet ve dil çalışmalarında son yıllarda konuşma çözümlemesi (KÇ) de sıklıkla kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Kitzinger, 2000, 2007; Stokoe, 2000, 2003, 2006; Stokoe and Smithson, 2001, Weatherall, 2000). KÇ, doğal gelişen etkileşim kayıtlarını, katılımcıların birbirini nasıl anladığı ve sosyal eylem dizilerinin nasıl gerçekleştirdiğini ortaya çıkarmak amacıyla incelemektedir (Hutchby ve Wooffitt, 2008). Bu yöntemi benimseyen araştırmacılar toplumsal cinsiyeti incelerken, çözümlemelerini tamamen etkileşime katılan konuşmacıların gösterilebilir şekilde toplumsal cinsiyet ulamlarını açığa çıkardıkları durumlarla sınırlarlar. Böylelikle, toplumsal cinsiyet, sürmekte olan etkileşimde gerçekleştiği haliyle incelenir ve önceden belirlenmiş ve değişmeyen bir toplumsal cinsiyet algısına karşı çıkar.

3. YÖNTEM

Üyelik ulamlama çözümlemesi ve konuşma çözümlemesi, temel ilkeleri açısından budun yöntembilime dayanır. ÜUÇ, KÇ ile aynı temel ilkelere bağlı kalmasına rağmen, temel ilgi alanı konuşma çözümlemesine göre farklılıklar gösterir. ÜUÇ, temelde toplumsal ulamların ortaya çıkma biçimleriyle ilgilenir. Konuşma esnasında konuşmacılar tarafından veri üzerinde gösterilebilir şekilde beliren toplumsal ulamları, bu ulamların yeniden yapılandırılmasını ve pekiştirilmesini, aynı zamanda da toplumsal ulamlara bağlı olan eylemleri inceler.

Toplumsal ulamların konuşma esnasında nasıl ortaya çıkarıldığını budun yöntembilim ilkelerine bağlı kalarak çözümlenebilmek için, Schegloff (2007) iki temel ilkedden söz etmiştir. Bu ilkelere ilki, bağlantılılık sorunsalıdır (the problem of relevance). Konuşma sırasında, bir konuşmacı pek çok farklı ulama aynı anda üye olabilir. Örneğin, kadın, öğretmen, Türk, anne, kardeş, vs. Bu liste daha da uzatılabilir. Çözümleme yapan araştırmacı için hangi ulam ya da hangi kimliğin o anda incelenebileceğine, bağlantılılık sorunsalı ilkesi karar verir. Bu ilkeye göre araştırmacı, sadece konuşmacı ve dinleyiciler için o anda gösterilebilir bağlantılı (demonstrably relevant) olan

ulamaların çözümlemesini yapabilir (Schegloff, 1991). Diğer ilke ise, yönetsel sonuçluluk konusudur (the issue of procedural consequentiality). Bu ilkeye göre bir ulam, etkileşimdeki konuşmacılar açısından bağlantılı görülebilirse, ikinci aşama da bu ulamın dizi düzeni, dizisel eylem, yeğleme düzeni ya da konu açısından sonuçları olup olmadığıdır (Heritage, 2005).

Üyelik ulamlarını tanımlarken iki özellik öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, ulamların içerdikleri anlam itibarıyla, çıkarım zenginliğine (inference richness) sahip olmalarıdır. Böylelikle, kişiler günlük konuşmalarında ulam bilgisi kullanımı yoluyla çok miktarda bilgiyi daha az ifadeler kullanarak aktarabilirler. İkinci özellik, bu ulamların dışardan gelen etmenlerin yol açabileceği değişimlere karşı kendilerini koruma eğiliminde olduklarıdır. Eğer bir ulama üye olan bir kişi, bu ulama bağlı olan eylemleri gerçekleştirmez veya özelliklere sahip olmazsa toplumsal normlar ulamı değil o kişinin davranışını olağan dışı saymaktadır. Böyle bir durumda ulamın özellikleri değil, kişinin o ulama ait olup olmadığı tartışılır.

Üyelik ulamlama çözümlemesi çalışmalarının önde gelen isimlerinden Stokoe (2012), çözümleme aşamalarını 5 maddede listelemiştir:

1. Veri toplama: Veri toplama, kurumsal olan ya da olmayan her tür doğal gelişen etkileşimi kapsayabilir. Veri toplanırken eğer araştırmacının odaklanmak istediği bir ulam türü varsa buna odaklanabilir ya da veriyi topladıktan sonra, hangi ulama odaklanacağına karar verebilir.
2. Bütünceler oluşturma: Ulamların açıkça etkileşim içinde kullanıldığı durumlar (erkek, kadın, öğretmen, lezbiyen vb.); üyelik ulamlama araçları (membership categorization devices) örneğin meslek, cinsiyet, aile; ulam uyumlu tanımlamalar (Schegloff, 2007, s. 480), yani ulamın ismini açıkça dile getirmeden o ulamı ifade eden tanımlar (Örn. 89 yaşında) araştırmacı tarafından saptanır ve gruplanır.
3. Her bir ulamlama durumunun dizisel düzendeki yeri belirlenir.
4. Ulam, ulamlama araçları ya da ulam uyumlu tanımlamaları içeren söz sıralarının tasarımı çözümlenir.
5. Alıcıların bu ulam, ulamlama araçları ya da ulam uyumlu tanımlamalara nasıl karşılık verdiği, bu kullanımların

etkilişimsel sonuçları ve ulamların söz sırası içinde nasıl yapılandırıldığı ve eğer bir direnç varsa, bunun nasıl gerçekleştiği incelenir.

Üyelik ulamlama çözümlemesinin uygulama esasları kadar, bu yöntemde kullanılan kavramların anlaşılması da önemlidir. Bu kavramlardan bazılarını Stokoe (2012) şu şekilde açıklamaktadır:

Üyelik ulamlama aracı: Ulamların kolektif bir ulama aitliğinin anlaşılmasını sağlayan bir araçtır. Örneğin 'anne' ve 'bebek' ulamları, 'aile' üyelik ulamlama aracına ait olarak anlaşılır. Sacks'ın (1992) en çok tartışılan örneği 'Bebek ağladı. Anne onu kucağına aldı' cümlesini bir alıcı, cümlede geçen annenin o bebeğin annesi olarak anlar. Bu şekilde anlaşılmasını sağlayan da üyelik ulamlama aracıdır.

Ulam bağımlı etkinlik: Etkileşim esnasında ulamlara bağlantılandırılan etkinliklerdir. Erkekler (ulam) alışverişe gitmeyi (etkinlik) sevmeyizler.

Bu çalışmada, 'evlilik kadını' ve 'evlilik erkeği' ulamlarına bağlı olan etkinlikler ve izleyiciler tarafından katılımcıların bu ulamlara üyeliklerinin değerlendirilmesi incelenecektir.

4. VERİ TABANI

Bu çalışma, üç kişiden oluşan arkadaş gruplarıyla birlikte, evlilik programlarını izleyen Türk kadınlarının program izleme esnasındaki etkilişimsel eylemlerini toplumsal cinsiyete dair norm ve beklentilerin açığa çıkarılması açısından incelemektedir. Bu çalışma için incelenen veri tabanı 12 saatlik video kayıttan oluşmaktadır. Çalışmaya yaşları 18 ve 65 arasında değişen toplam 15 kadın televizyon izleyicisi katılmıştır. Her bir kayıttan en az üç kadın izleyici birlikte evlilik programı izlemektedir. Veri toplama, 2010 yılı Temmuz-Ağustos aylarında gerçekleştirilmiş ve üç kişiden oluşan beş farklı grup kaydedilmiştir.

Bu araştırmada kullanılan verinin bağlamını daha iyi anlayabilmek için, evlilik programları hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir. Evlilik

programları 2000'lerin başından itibaren Türkiye'de çok popülerlik kazanmıştır. Evlilik programlarının belirtilen temel amacı, programa katılan kişilerin eş bulması için yardımcı olmaktır. Batı mediasındaki Blind Date, Dinner Date or Take Me Out gibi çöpçatanlık programlarından farklı olarak, Türkiye'deki evlilik programlarında bugüne kadar binlerce evlilik gerçekleşmiştir.

Türkiye'de 2000li yılların başından beri üç farklı ulusal kanalda evlilik programları yayınlanmaktadır. Gündüz saatlerinde bu üç ulusal kanalda haftaiçi hergün ortalama 10 saat süre bu programlara ayrılmaktadır. Veri toplama sürecinden önce katılımcılarla yapılan görüşmelerde katılımcıların evlilik programları içinden Fox TV' de yayınlanan *Su Gibi* adlı programı daha yaygın bir şekilde izledikleri ortaya çıkmıştır. Konuşma çözümlemesinin temel ilkelerinden biri olan veri olarak doğal gelişen etkileşimin kullanılması, katılımcıların günlük hayatlarında araştırmacının etkisi olmaksızın gerçekleşecek olan etkileşimlerin kaydedilmesini amaçlar. Bu nedenle, video kayıtlar katılımcılar *Su Gibi* programını izlerken yapılmıştır. *Su Gibi* programında diğer evlilik programlarından farklı olarak iki sunucu bulunmaktadır. Sunucuların bir kadın ve bir erkekten oluşması toplumsal cinsiyet ulamlarının ortaya çıkışı açısından programa farklı bir zenginlik katmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmada kullanılan veride üç kişiden oluşan izleyici grupları arasında geçen etkileşimler incelenmiştir. Grupların oluşturulmasında, etkileşimin doğal gelişimine etkinin en aza indirilebilmesi için araştırma dışında da birbirlerini ziyaret eden ve biraraya geldiklerinde evlilik programlarını izleyen daha önceden kendiliğinden oluşmuş arkadaş grupları seçilmiştir. Katılımcılara bir araştırma için vidyo kayıtlarının yapılacağı söylenmiş ve gereken izinler alınmıştır. Veri toplama esnasında araştırmacı kendisi odada bulunmamaktadır. Katılımcıların yaş ve meslekleriyle ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Katılımcı	Yaş	Meslek
Ayşe (A)	50	Ev hanımı

Katılımcı	Yaş	Meslek
Melek (M)	52	Ev hanımı
Cansu (C) –M’s daughter	19	Üniversite öğrencisi
Zeliha (Z)	35	Ev hanımı
Serife (S)	36	Ev hanımı
Nesli	54	Emekli devlet memuru
Fatma	58	Emekli devlet memuru
Songul	20	Üniversite öğrencisi
Ilknur (Songul’s sister)	20	Üniversite öğrencisi
Zeynep	30	Öğretmen
Serife	54	Ev hanımı
Semra	29	Ev hanımı

5. ÇÖZÜMLEME

Çözümleme bölümünde üç farklı kesit incelenecektir. İlk iki kesitte, programdaki bir erkek katılımcının sunucular tarafından tanıtılması ve katılımcının kendisini tanıtması ve bu tanıtım üzerine, evdeki izleyiciler arasında ortaya çıkan etkileşim incelenecektir. Bu örneklerle ‘evlilik erkeği’ olarak betimlenen bir üyelik ulamına katılımcının aitliğinin etkileşim esnasında ve etkileşim aracılığıyla nasıl ortaya çıktığı ve yapılandırıldığı dizisel çözümleme yoluyla incelenecektir. Kesit 3, bir kadın katılımcı hakkında izleyiciler arasında geçen bir etkileşimi içermektedir. Bu örnekte ise ‘evlilik kadını’ ulamına katılımcının ait olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu örnekler, biri kadın, biri erkek olmak üzere iki katılımcı hakkındaki

etkileşimi içerse de aynı zamanda, bizlere ‘evlilik kadını’ ve ‘evlilik erkeği’ ulamlarının etkileşim esnasında ve etkileşim yoluyla yapılandırılması ve pekiştirilmesi hakkında bilgi vermektedir.

Kesit 1, televizyon programı sunucularının programa ilk kez katılacak olan bir katılımcının tanıtımından oluşmaktadır. Bu kesit süresinde, katılımcı henüz televizyon ekranında görünmemekte ve tanıtımdan sonra açılan kapılardan programın olduğu sahneye doğru yürümeye başlamaktadır.

Kesit 1

- 1 Pre: Gani Bey (0.2) makina yüksek mühendisi (0.2) 53 yaşında bi
- 2 evlilik> yapmış çocuğu yok<, yedi daire yapmış

Bu kesitte, sunucunun konuşmasında yeni bir katılımcıyı tanıtırken hangi üyelik ulamlarını gösterilebilir bir şekilde bağlantılandığını çözümleyebiliriz. Konuşma esnasında her eylem ancak ortaya çıktığı söz dizisi, bağlam, vücut dili ve ortam göz önüne alındığında anlamlandırılabilir (Streeck, vd. 2011). KÇ’de esas olarak alınan etkileşimin bu özelliği, sunucunun tanıtım esnasında bağlantılandığı özelliklerin, programın belirtilen amaçları doğrultusunda, katılımcının evlilik için eş olabilirliği ile ilgili olduğu gösterilebilir. Sunucular programlarındaki her katılımcının evlilik için eş olarak seçilebilmesini ve kendi seçimini yapabilmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle, belirtilen özellikler katılımcının seçilebilirliği ile bağlantılıdır. Diğer bir deyişle, bu özellikler ‘evlilik erkeği’ ve ‘evlilik kadını’ ulamlarına bağlıdır.

Satır 1’de, sunucu katılımcının ismini söyledikten sonra, ilk olarak katılımcının ait olduğu meslek ulamını söylemektedir. Veri tabanındaki diğer tanıtımlar incelendiğinde, meslek ulamının büyük bir çoğunlukla ilk sırada belirtilen bir üyelik ulamı olduğu görülmektedir. Meslek ulamından sonra katılımcının yaşı ve evlilik geçmişi, sunucu tarafından bağlantılı özellikler olarak seçilmiştir. Bu tanıtımlarda katılımcıların geçmişte kaç evlilik yaptığı ve çocuk sahibi olup olmadığı, sunucular tarafından en çok belirtilen özellikler olarak görülmektedir. Bu örnekte, katılımcının mal varlığına dair de ayrıntılı bir bilgi verilmiştir. Veri tabanındaki diğer örnekler de incelendiğinde, ev ve araba mülkiyetinin olduğu durumlarda bu bilgilerin sunucular tarafından tanıtım esnasında

ilgili hale getirildiğini görmekteyiz. Kesit 1 incelendiğinde, veri tabanındaki tanımlarla büyük bir benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Schegloff (2007)'un büyük bir önemle üzerinde durduğu 'gösterilebilir bağlantı' ve 'yönetmelik sonuçluluk' ilkelerinin çözümlemedeki önemi bu örnekte çok iyi anlaşılabilir. Program sunucuları, bir katılımcıyı tanımlarken kullanılabilir olan çok sayıdaki üyelik ulamlarından, sadece ilgili gördüklerini seçmekte ve söylemektedirler. Katılımcı hakkında var olan bu özelliklerin hepsi, bazı üyelik ulamlarına aitlik hakkında bilgi vermektedir. Kesit 1'de 'evlilik erkeği' üyelik ulamıyla, program sunucularının gösterilebilir şekilde bağlantılandığı özellikler görülmektedir.

Kesit-1 üyelik ulamlarının ve bu ulamlara bağlı özelliklerin etkileşim esnasında nasıl yapılandırıldığını gösteren bir örnektir. Bu kesitten yola çıkarak evlilik erkeği ulamının özellikleri ve yapılandırılmasıyla ilgili bir genelleme yapmasak da, evlilik programlarında meydana gelen etkileşimin farklı ulamların yapılandırılmasında ve pekiştirilmesinde nasıl bir rol oynadığını görebiliriz. Kesit 1'de sadece meslek, yaş, evlilik geçmişi ve mal varlığına dair bilgilerin verilmesi, bu özelliklerin 'evlilik erkeği' ulamına bağlı özellikler olarak bu bağlamda yeniden yapılandırılması ve pekiştirilmesine yol açmıştır. Bütüncede yer alan diğer örneklerde de özellikle erkek adayların tanıtımı için en sıklıkla kullanılan özelliklerin bu özellikler olduğu görülmüştür.

Bu özelliklerle ilgili herhangi bir genelleme yapılmadan önce farklı evlilik programlarındaki tanımların da incelenmesi gerekmektedir. Fakat sadece bu kesit incelendiğinde bile evlilik programlarında geçen etkileşimin toplumsal ulamların oluşmasında ve yapılandırılmasında oynadığı büyük rolü görebiliriz.

Kesit 2

(Soldan sağa: C – A - M)

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

```

1          1 (10.0)
2   A:      makine yüksek mühen[disi ]
3   C:      [yedi ] dairesi
4          varmış adamın
5          (0.2)
6   M:      buna şimdi ne ta:lipler gelir
7          (0.5)
8   M:      2de,mi aytşe
9   A:      3 ( (nod) )
10          4 (22.0)
11  M       °aman° geçimsiz hadi aytşe
12  A       = belli

```

Satır 1’de, izleyiciler vücut ve bakışları ekrana doğru sabit bir şekilde, birinci kesit boyunca sessizce televizyon izlemektedirler (Resim 1). Kesit 1’in bittiği satırdan 2.0 saniye sonra Satır 2’de A, sunucuların Gani Bey’in mesleğiyle ilgili henüz vermiş olduğu ve diğer izleyicilerin de aynı zamanda sahip olduğu bilgiyi tekrarlayarak yeni bir söz dizisi başlatıyor. Satır 2’deki söz sırasıyla örtüşen bir şekilde Satır 3’de C, Gani Bey hakkında sunucular tarafından verilmiş başka bir bilgiyi tekrarlamaktadır. Gani Bey hakkında, satır 2 ve 3 esnasında izleyicilerin sahip olduğu bilgiler şu şekilde özetlenebilir. Yaş bilgisi (elli üç yaşında), mesleki durumu (makina yüksek mühendisi), medeni hali (bir evlilik yapmış), çocuk sahibi olmadığı ve mal varlığı (yedi dairesi var). Evdeki izleyiciler, sunucuların ilgili gördüğü bu özellikler içinden sadece iki tanesini, meslek ve mal varlığını kendi etkileşimlerinde gösterilebilir bir şekilde bağlantılı hale getirmişlerdir. Etkileşimdeki katılımcıların epistemik durum açısından aynı seviyede bulunduğu bu örnekte, katılımcı ile ilgili 2. ve 3. satırlarda verilen bilgi, ‘değerlendirme uyumlu betimleme’ (assessment relevant description) olarak nitelendirilebilir. Değerlendirme uyumlu betimlemelerde birinci konuşmacı tarafından yapılan bir betimleme, ikinci konuşmacı tarafından değerlendirmeyi uygun ve ilgili hale getirir (Edwards ve Potter, 2012). Bir sonraki sıranın kanıt getirmesi işlemi gerçekleştirildiğinde, 2. Ve 3. satırlardaki betimlemelerin bir değerlendirme yansıttığını görebiliyoruz. 6. satırda M tarafından yapılan değerlendirme, daha

önceki satırlardaki betimlemelerin ilgili hale getirdiği bir değerlendirmedir. Bu değerlendirmede M, Gani Bey'e gelecek talipleri değerlendirirken, aynı zamanda bu katılımcının 'evlilik erkeği' ulamına olan üyeliğini de değerlendirmektedir. Sosyal etkileşimin temel yapı taşı olan ikili söz dizisi gereğince, Pomerantz (1984) bir değerlendirme sonrasındaki söz sırasında gereken eylemin ilk değerlendirmeye ilişkin 'ikinci değerlendirme' (second assessment) olduğunu tespit etmiştir. Satır 7'de geçen 0.5 saniyelik sürede ise, alıcılar tarafından ikinci değerlendirme yapılmamıştır. Bunun üzerine Satır 8'de M bakışlarını A'ya doğru çevirerek ve açık bir şekilde A'ya ismiyle hitap ederek yanıt takibi yapıyor. Satır 9'da ise A, yapılan değerlendirmeye katıldığını başını sallayarak belirtiyor. A değerlendirmeyi onaylarken bakışlarını televizyon ekranında sabit tutuyor ve A'nın onayını gören M de bakışlarını tekrar televizyon ekranına çeviriyor. Satır 6'da M tarafından katılımcının evlilik için eş olarak seçilebilirliği hakkında yapılan olumlu değerlendirme konusunda iki izleyici arasında bir anlaşma sağlandıktan sonra, izleyiciler sessiz bir şekilde 22 saniye süresince televizyon programını izlemeye devam ediyor.

İzleyiciler arasında bir konuşma geçmeyen bu 22 saniyelik sürede, katılımcı, program sunucularının sordukları sorulara cevap vererek kendisini tanıtmaya devam ediyor. Satır 11'de M tarafından yapılan değerlendirmenin hemen öncesinde, sunuculardan biri Gani Bey'e evliliğinin ne kadar sürdüğünü soruyor. Bu soruya yanıt olarak Gani Bey, daha önce bir kez evlendiğini ve bu evliliğin bir buçuk yıl sürdüğünü söylüyor. Bu bilgi üzerine M, Gani Bey'in kişiliği ile ilgili yeni bir değerlendirme yapıyor: "°*aman*° *geçimsiz hadi ay↑şe*". Satır 11'deki değerlendirmenin dizisel pozisyonu (Gani Bey'in bir buçuk yıl evli kaldığını belirttiği satırla örtüşen bir şekilde) ve değerlendirmenin yapısal düzeni (değerlendirmeye, durum değişimi işareti (Heritage 1984, 1998) olarak kullanılabilen olan '*aman*' ile başlanması) Satır 11'de yapılan değerlendirmenin katılımcının verdiği bilgi ile bağlantılı olduğunu gösteriyor.

Satır 11'de, katılımcının bir eş adayı olarak seçilebilirliği bağlamında çevresindekilerle kolay anlaşamayan anlamında kullanılan *geçimsiz* değerlendirmesini yaparak M, katılımcının eş adayı olarak seçilebilirliği ile yani 'evlilik erkeği' ulamına üyeliği ile bağlantılı olumsuz bir değerlendirme yapıyor.

Satır 10'da geçen sessiz televizyon izleme süresi öncesinde M, katılımcının 'evlilik erkeği' ulamına üyeliği ile ilgili olumlu bir değerlendirme yapmış ve bu katılımcının çok talibi olacağını önermişti. Bu değerlendirme, A tarafından da onaylandı. Bundan dolayı, katılımcı hakkında sahip olunan önceki bilginin (makina yüksek mühendisi, 53 yaşında, bir evlilik yapmış, çocuğu yok ve yedi daire yapmış) M tarafından 'evlilik erkeği' ulamıyla bağlantılı ve aynı zamanda olumlu özellikler olarak değerlendirildiğini ve A konuşmacısının da bunu onayladığını görebiliyoruz. Satır 10'da edinilen yeni bilgi ise (katılımcının evliliğinin bir buçuk yıl sürmüş olması), 'evlilik erkeği' ulamına bağlı olmayan bir özellik olarak değerlendiriliyor ve sonraki satırlarda, katılımcının bu ulama olan üyeliği yeniden değerlendiriliyor.

Kesit 3

(Soldan sağa: C – A - M)

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

```

1      (12.4) ((they are all watching TV)
2  M:   ondan çok geliyo buna! (.)çocugu yok ya!
3      (0.7)
4  M:   demi† [°Ayse°]
5  C:   [bi de ] esi ölenlere de çok geliyo†
6      (.)dul <olanlara> [degil de
7  A:   [e::vet=
8  C:   =.hh ayri olanlara degil esi olenlere cok
9      talip geliyo!
10     (1.1) ((they are all watching TV))

```

Kesit 3, bir kadın katılımcının kendisi için programa gelmiş aday

eşlerden biriyle tanışması süresinde geçiyor. Bu sürede, katılımcı ve eş adayı birbirlerine evlilik geçmişleri, çocuk sahibi olup olmadıkları gibi konularda çeşitli sorular soruyor ve birbirlerini tanımaya çalışıyorlar.

Satır 2'den hemen önce, katılımcı, kocasının bir kazada öldüğünü ve çocuğu olmadığını belirtiyor. Bu bilgiden sonra M, katılımcı için programa gelen aday sayısı ile ilgili bir değerlendirme yaparak söz sırasını başlatıyor: '*ondan çok geliyo buna*↓'. Bu değerlendirmenin hemen ardından, söz sırasına, değerlendirmesini gerekçelendirerek devam ediyor: '*çocugu yok ya*↑'. Bu satırda M, katılımcı için gelen aday sayısını nicelik olarak değerlendirirken katılımcının 'evlilik kadını' ulamına üyeliğine de işaret ediyor. M gösterilebilir bir şekilde katılımcının çocuğunun olmaması ile çok aday gelmesi arasında bir neden-sonuç ilişkisi kuruyor. M söz sırasını tamamlamadan önce, bakışını A'nın olduğu noktaya çevirerek bir sonraki satırda bir yanıt yansıtıyor. 0.7 saniyelik duraksama esnasında M, bakışlarını A doğrultusunda sabit tutmasına rağmen (Resim 2), A herhangi bir alındılama göstermiyor ve televizyon izlemeye devam ediyor. M, Satır 4'de A'ya ismiyle hitap ederek yanıt takibi yapıyor. M'nin söz sırasıyla örtüşen bir şekilde, bir sonraki satırda C, yeni bir değerlendirme yapıyor. C söz sırasına '*bi de*' diyerek başlıyor ve böylelikle, A'nın değerlendirmesini onayladığını gösteren ve buna ek olarak da, 'eşi ölenlere' de çok aday geldiğini belirtiyor (Resim 3). Bu söz sırasının devamında mikro bir duraklamadan sonra C, 'dul <olanlara> [değil de' diyerek eşi ölen ve dul olan kadınları farklı ulamlar olarak yapılandırıyor. Sözcük anlamı olarak 'dul' Türk Dil Kurumu tarafından "eşi ölmüş ya da eşinden boşanmış kadın" anlamında kullanılsa da, Satır 5 ve 6'da C, eşi ölmüş kadınları 'dul' ulamının dışında tutuyor. Satır 7'de C'nin söz sırasıyla örtüşen bir şekilde A, yapılan değerlendirmeyi 'e::vet' diyerek onaylıyor. A, bu söz sırasında Resim 4'de görüldüğü gibi, vücut ve bakış pozisyonunu C'ye çeviriyor, "evet" sözcüğünün ilk hecesini uzatarak ve vurgulayarak yapılan değerlendirmeye güçlü bir şekilde katıldığını gösteriyor. Satır 8'de C, daha önce yaptığı değerlendirme için kendi başlatımlı kendi onarım yapıyor. C'nin yaptığı onarım ('*ayrı olanlara değil esi olenlere çok talip geliyo*↓') dul sözcüğünün kullanımı konusunda yapılmış bir onarım olduğu kadar, ulamlama açısından da önem taşımaktadır. Bu onarım C'nin yapmak istediği kıyaslamanın 'boşanmış kadın' ve 'dul kadın' ulamlarına bağlı eylem ve özelliklerin ve bu ulama üye olan kadınların 'evlenilecek kadın' ulamına üyeliği

açısından olduğunu göstermektedir. Bu değerlendirmede C, 'dul kadın' ulamının üyelerinin evlilik için eş olarak seçilebilirliğinin 'boşanmış kadın' ulamının üyelerine göre daha fazla olduğunu belirtmektedir. Wiggins ve Potter (2003) bu gibi değerlendirmeleri 'ulam değerlendirmesi' (category assessment) olarak adlandırmıştır. Satır 8'deki değerlendirmenin sonunda tüm izleyiciler, vücut ve bakış oryantasyonlarını televizyon ekranına çeviriyor.

6. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Üyelik ulamlama çözümlenmesi yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışmada, evlilik programında geçen bir konuşma örneği (Kesit 1) ve bu programın izleyicileri arasında geçen etkileşimsel veri örnekleri (Kesit 2 ve 3) incelendi. İncelenen örnekler, saniyelerle ölçülebilecek kadar kısa bir zaman diliminde ve sınırlı sayıda katılımcı arasında gerçekleşmiş olmasına rağmen, ÜÜÇ yöntemi ve daha genel olarak konuşma çözümlenmesi ilkeleri ile makro düzeydeki toplumsal ulamların yapılandırılmasının etkileşimin mikro ayrıntılarında görülebileceği kanıtlandı. Bu kesitlerde açığa çıkan bulguların genellenebilmesi henüz mümkün olmamakla birlikte bize 'evlilik erkeği' ve 'evlilik kadını' ulamlarının doğal olarak açığa çıkan etkileşimde nasıl yapılandırıldığına örneklerini göstermiştir.

İlk kesitte sadece program sunucusunun bir katılımcının tanıtımı esnasında kullandığı dil incelendi. Kesit tek bir konuşmacıdan oluştuğu için, söz sıraları arasında dizisel bir çözümlenme yapmak mümkün olmasa da, sunucusunun tanıtım için gösterilebilir bir şekilde bağlantılı kıldığı özellik ve ulamların daha kolektif bir ulam olarak görülebilecek olan 'evlilik erkeği' ulamına bağlı etkinlikler ve özellikler olduğunu yapılan çözümlenmeyle gördük. Etkileşimin mikro ayrıntılarında bulabileceğimiz ulamlara bağlı özellik ve etkinlikler, günlük hayatımızın her anını etkileyebilecek kadar toplumsal önem taşımakta. Evlilik programları bağlamında bir aday tanıtırken o adayla ilgili olabilecek pek çok ulam içinden sadece meslek, yaş, evlilik geçmişi ve mal varlığına ait bilgilerin seyirciyle paylaşılması bize bu adayın 'evlilik erkeği' ulamına üyeliğinin değerlendirilmesinde bu özelliklerin bağlantılı görüldüğünü göstermekte.

Evlilik programları gibi ana akım medyada yapılandırılan ve

pekiştirilen bu ulamların program izleyicileri tarafından nasıl alındılandığını Kesit 2’de görebiliyoruz. İzleyiciler henüz ekranda görmedikleri bir katılımcının ‘evlilik erkeği’ ulamına olan üyeliğini ilk aşamada, sadece kendilerine verilen bilgilere dayanarak yapmaktalar.

Kesit 2’de gördüğümüz çok önemli bir özellik ise daha önce belirtildiği gibi, toplumsal ulamların dışardan gelecek etkilere karşı kendini koruma eğiliminde olduğu ilkesidir. Bu örnekte, izleyiciler, katılımcı hakkında yaptıkları ilk değerlendirmelerinde katılımcının ‘evlilik erkeği’ ulamına olan üyeliğini onaylıyor. Fakat daha sonra katılımcı hakkında edinilen yeni bilgi (evliliğinin bir buçuk yıl sürmesi) ‘evlilik erkeği’ ulamına bağlı olmayan bir özellik olarak değerlendiriliyor. Bu durumda izleyicilerin yaptığı ilk değerlendirme ve edinilen yeni bilgi arasında katılımcının ulam üyeliği açısından bir tutarsızlık oluşuyor. Böyle bir durumda, konuşmacıların ‘evlilik erkeği’ ulamına bağlı özellik ve etkinliklerini yeniden yapılandırmak yerine, katılımcının bu ulama üyeliğini olumsuz olarak değerlendirmeyi tercih ettiklerini görüyoruz.

Kesit 3’de daha farklı bir durum söz konusu. Bu örnekte, bir katılımcının ‘evlilik kadını’ ulamına üyeliği değerlendirilirken bu ulamın ‘dul kadın’ ve ‘boşanmış kadın’ ulamları arasındaki bağlantı etkileşimde yapılandırılıyor. ‘Dul kadın’ ulamına üye olan kadınların ‘evlilik kadını’ ulamına muhtemel üyeliği olumlu değerlendirilirken, ‘boşanmış kadın’ ulamına üye kadınlar için olumsuz bir değerlendirme yapılıyor. Dizisel bir çözümleme yapıldığında görüyoruz ki, bu ulam değerlendirmeleri diğer konuşmacılar tarafından da onaylanıyor. Bütüncede konuşmacıların yapılan değerlendirmeleri onaylamadığı örneklerin sayısı oldukça az. Bunun yerine, izleyicilerin birbirlerinin değerlendirmelerini onaylama eğiliminde olduklarını görüyoruz. Bu onaylar aracılığıyla, izleyiciler toplumsal ulamlar hakkında sahip oldukları bilgileri pekiştirmiş oluyor.

Genel olarak program içindeki etkileşime ve izleyiciler arası etkileşime yakından baktığımızda, toplumsal ulamların günlük hayatımızda karşılaştığımız eylem ve kişileri anlamlandırmamızda ne kadar temel bir yere sahip olduğunu görebiliyoruz. Bu çalışma, sadece toplumsal ulamları ve bu ulamların etkileşimde açığa çıkışını ve yapılandırılışını görebilmemiz açısından bir örnek teşkil etmektedir. Henüz bağımsız bir yöntem olarak kendini geliştirme sürecinde olan

üyelik ulamlama çözümlemesi yöntemiyle hayatımızda bu kadar önemli bir yere sahip olan toplumsal ulamların daha iyi anlaşılabilmesi, toplumsal düzende büyük değişiklikler yapabilmemiz için bize yol gösterici olabilecek güçtedir.

Toplumsal cinsiyet ve dil alanında daha önce ortaya çıkmış yaklaşımlar değerlendirildiğinde, ÜÜÇ yönteminin bu alana çok önemli katkılar sağlayabileceğini görüyoruz. Etkileşim verisi incelenirken sadece gösterilebilir bir şekilde bağlantılı olan toplumsal ulamların açığa çıkışını, önyargısız bir şekilde etkileşimsel düzeyde inceleyerek, bu toplumsal ulamların ve bunlara bağlı özelliklerin günlük hayatımızda nasıl yeniden yapılandırıldığının anlaşılması toplumsal cinsiyet ve dil arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi için bize çok önemli imkanlar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Baker, C. D. (2004). Membership categorization and interview accounts. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative Research: Theory, Method and Practice*. (pp. 162–176). London: SAGE.
- Cameron, D. (1998). Gender, Language, Discourse: A review essay, *Journal of Women in Culture and Society*, 23(4), 945-973.
- Edley, N. & Wetherell, M. (1997). Jockeying for position: The construction of masculine identities, *Discourse & Society*, 8(2), 203-217.
- Edwards, D. and Potter, J. (2012). *Descriptions and Assessments*. Plenary talk given Conference on Discourse-Communication-Conversation Loughborough University.
- Fishman, P. M. (1983). Interaction: The Work Women Do. In B. Thorne, C. Kramarae and N. Henley (Ed.), *Language, Gender and Society*. (pp. 89–101). Rowley, MA: Newbury House.
- Heritage, J. (1984). A change-of-state token and aspects of its sequential placement. In J. Atkinson, J. Maxwell, J. Heritage (Ed.), *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. (pp. 299-345). Cambridge: Cambridge University Press.
- Heritage, J. (1998). Oh-prefaced responses to inquiry, *Language in Society*, 27, 291-334.
- Heritage, J. (2005). Conversation analysis and institutional talk. In K. Fitch and R. Sanders (Ed.), *Handbook of Language and Social Interaction*. (pp. 103–147). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Hutchby, I. & Wooffitt, R. (2008). *Conversation analysis*. Polity Press.
- Hester, S. & Eglin, P. (1997). *Culture in Action: Studies in Membership Categorization Analysis*. Boston, MA: International Institute for Ethn methodology and University Press of America.
- Jefferson, G. (2004). “At first I thought”: A normalizing device for extraordinary

- events. In G. H. Lerner, (Ed.), *Conversation Analysis: Studies from the first generation*. (pp. 131-67). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Kessler, S. J. & McKenna, W. (1978). *Gender: an ethnomethodological approach*. New York: Wiley.
- Kitzinger, C. (2000). Doing feminist conversation analysis, *Feminism and Psychology*, 10, 163-93.
- Kitzinger, C. (2007). Feminist Conversation Analysis: Research by students at the University of York, UK, *Feminism & Psychology*, 17, 133-148.
- Lakoff, R. (1975). *Extract from Language and Woman's Place*. New York: Harper.
- Pomerantz, A. (1984). Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes. In J. Atkinson, J. Maxwell, J. Heritage (Ed.) *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. (pp. 57-101). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sacks, H. (1992). *Lectures on conversation*. 2 vols. Edited by Gail Jefferson with introductions by Emanuel A. Schegloff. Oxford: Basil Blackwell.
- Schegloff, E. A. (1991). Reflections on talk and social structure. In D. Boden, D.H. Zimmerman (Ed.) *Talk and social structure: studies in ethnomethodology and conversation analysis*. (pp. 44-70). Cambridge: Polity Press.
- Schegloff, E. A. (2007). A tutorial on membership categorization, *Journal of Pragmatics*, 39, 462-82.
- Silverman, D. (1998). *Harvey Sacks: Social Science and Conversation Analysis*. Cambridge: Polity Press.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: SAGE.
- Silverman D. (2012). Beyond armed camps: A response to Stokoe, *Discourse Studies*, 14(3), 329-336.
- Speer, S. A. (2005). The interactional organization of the gender attribution process, *Sociology*, 39, 67-87.
- Speer, S. A. & Stokoe, E. (2011). *Conversation and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spender, D. (1980). *Man Made Language*. Routledge & Kegan Paul.
- Stokoe, E. (2000). Towards a conversation analytic approach to gender and discourse, *Feminism and Psychology*, 10, 552-63.
- Stokoe, E. (2003). Mothers, single women and sluts: gender, morality and membership categorisation in neighbour disputes, *Feminism and Psychology*, 13(3), 317-44.
- Stokoe, E. (2006). On ethnomethodology, feminism, and the analysis of categorial reference to gender in talk-in-interaction, *Sociological Review*, 54(3), 467-94.
- Stokoe, E. (2012). Moving forward with membership categorization analysis: Methods for systematic analysis, *Discourse Studies*, 14(3), 277-303.
- Stokoe, E. (2012). Categorial systematics, *Discourse Studies*, 14(3), 345-354.
- Stokoe, E. H. & Smithson, S. (2001). Making gender relevant: conversation analysis and gender categories in interaction, *Discourse & Society*, 12, 243-69.
- Streeck, J., Goodwin, C. & LeBaron, C. (Ed.) (2011). *Embodied interaction: language and body in the material world*. Cambridge: Cambridge University Press [Series:

Learning in Doing: Social, Cognitive and Computational Perspectives]

- Tannen, D. (1991). *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. London: Virago.
- Uchida, A. (1992). When “difference” is “dominance”: A critique of the “anti-power-based” cultural approach to sex differences, *Language in Society*, 21(4), 547-568.
- Weatheral, A. (2002). Towards understanding gender and talk-in-interaction, *Discourse & Society*, 13(6), 767-781.
- Wiggins, S. & Potter, J. (2003). Attitudes and evaluative practices: Category vs. item and subjective vs. objective constructions in everyday food assessments, *British Journal of Social Psychology*, 42, 513-31.
- Whitehead, K. A. (2009). ‘Categorizing the categorizer’: The management of racial common sense in interaction, *Social Psychology Quarterly*, 72(4): 325-342.